ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“ – БЪЛГАРИЯ
НАУЧНИ ТРУДОВЕ, ТОМ 63, КН. 1, СБ. В, 2025 – ФИЛОЛОГИЯ,
PAISII HILENDARSKI UNIVERSITY OF PLOVDIV – BULGARIA
RESEARCH PAPERS, VOL. 63, BOOK 1, PART C, 2025 – LANGUAGES AND LITERATURE

DOI 10.69085/ntf2026c042

ЗА РОМАНА СЛЕД РОМАНА: ПИСАТЕЛСКОТО ИНТЕРВЮ В СЪВРЕМЕННИЯ ЛИТЕРАТУРЕН ПРОЦЕС[1]

Ренета Божанкова
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

ON THE NOVEL AFTER THE NOVEL: THE WRITER'S INTERVIEW IN THE CONTEMPORARY LITERARY PROCESS

Reneta Bozhankova
St. Kliment Ohridski University of Sofia

bozhankova@slav.uni-sofia.bg

The article examines writer interviews as an important paraliterary genre that significantly shapes the contemporary literary process. The analysis demonstrates that interviews function as a space for authorial self-reflection, where writers creatively rework external aesthetic influences through mechanisms of influence, distancing, and mutual enrichment. The comparison between Evgeny Vodolazkin and Marina Stepnova reveals contrasting models of public presence, ranging from the intellectually distanced to the emotionally accessible. In the context of digital media, interviews help construct the author's public persona, guide the interpretation of their work, and influence both reader reception and critical discourse.

Key words: author–reader communication, literary reception, writer interviews, digital media

През вековете на съществуване на литературата разстоянието между авторите и публиката винаги е било значим фактор за разбирането на самия феномен на словесното творчество. Един от начините да

[1] Изследването е осъществено с частична подкрепа от проекта на Софийския университет, Факултета по славянски филологии – „Дигитална хуманитаристика и литературни изследвания (подходи, инструменти, ресурси)“ (№ 80-10-106/28.05.2025 г.)

се провокират промени в тази дистанция, важна за функционирането на литературната система, са личните писателски изяви. Сред тези форми са интервютата със съвременни писатели, които играят значима и многоаспектна роля в развитието на литературния процес, влияейки върху възприемането на авторите, популяризирането на литературата и формирането на нови културни практики. Тяхното значение може да се оцени чрез няколко ключови аспекта, които ще разгледаме в началото на този анализ.

Писателските интервюта се отнасят към типовете текстове, определяни като метадискурси или като епитекстове (Ж. Женет). По оценката на М. Серафимова „Метадискурсът е идеалното място за анализ и обновяване. Той е място на интерес на автора към себе си, към трудностите на литературното сътворяване, към собствения статут и към отношението му към неговия материал – езика“ (Серафимова 2022: 601). Така интервютата имат участие при формирането и на литературна известност, и на публичен образ. В дигиталната епоха репутацията на писателя все повече зависи не само от неговите текстове, но и от медийното му присъствие. Интервютата се превръщат в инструмент за самопредставяне, позволяващ на авторите да управляват публичния си облик. Те помагат за затвърждаване на статуса им в литературната област, за привличане на внимание към творчеството им и за установяване на контакт с читателите, настоящи и бъдещи. Интервютата могат да разкрият личните възгледи на писателя, отношението му към съвременните тенденции и културните предизвикателства, което насърчава по-задълбоченото разбиране на творчеството му. На следващо по значение място са популяризирането на литературата и ангажирането на публиката. Интервютата правят писателите по-достъпни за читателите, позволявайки на последните да научат повече за процеса на създаване на техните произведения, източниците на вдъхновението им и творческите им методи. Това създава „лична връзка“ между автора и публиката, което е особено важно в дигиталната епоха, когато вниманието към литературата се конкурира с други форми на съдържание. Такива разговори могат да мотивират четенето, да разширят аудиторията и да стимулират интереса към писаното слово.

Писателските интервюта предоставят възможност за изследване на вътрешните механизми на текстовото производство: методи на работа, влиянието на житейския опит и философските основи на творчеството. Те разкриват редица метапоетични характеристики, такива като принципите на автора за езиково изграждане, избора на теми и форми. Това е особено ценно за литературните изследвания, тъй като допълва

анализа на произведенията с преки свидетелства от самите автори, а интервютата могат да разкрият как един писател подхожда към работата си, какви цели си поставя и как вижда ролята си в литературата.

Като друга функция на писателските интервюта можем да определим социокултурната рефлексия, тъй като съвременните писатели често се изявяват като наблюдатели и коментатори по актуални въпроси – политически, етични и дори технологични. Интервютата се превръщат в платформа за обсъждане на социалните тенденции през призмата на литературата. Те улавят гледните точки на авторите върху съвременните предизвикателства, като така ни позволяват да проследим еволюцията на литературното поле в реално време.

В ерата на дигиталните медии интервютата придобиват нови жанрови формати: подкасти, видеоинтервюта и предавания на живо. Тези формати разширяват възможностите за ангажиране на публиката, правейки диалога по-динамичен и достъпен. Те също така улесняват появата на хибридни жанрове, стават част от литературните блогове, като така забележимо разширяват възможностите за ангажиране на читателската публика. Така писателят не само влияе на оценките за творчеството си, но и формира, образова, води своите читатели последователи. Темата за писателските интервюта, за личното присъствие, авторепрезентацията и авторефлексията има забележимо присъствие в руското литературознание и медийни науки (Селютина 2023; Голубков 2023; Тугушева 2018; Рязянцев 2025). Наблюденията на изследователите ще ни послужат за основа при работата с текстовия материал на интервютата на двама от най-известните съвременни руски романисти – Евгений Водолазкин и Марина Степнова, ценени от публиката в родината си и активно превеждани зад граница, включително и у нас.

Интервютата на Евгений Водолазкин, които могат да бъдат прочетени или чути онлайн, впечатляват с многобройността си и с разнообразието на медийните формати, в които се представят. Интервютата не само съпътстват публикуването на книгите му, но и оформят цялостно разбиране за неговата творческа система, съчетавайки филологическата наука с художествената практика.

Водолазкин е филолог по образование, специалист по стара руска литература. В интервютата си той често обяснява защо работи с вечни сюжети, спира се върху възгледите си за историята и времето. Те са тема не само при коментарите на романа „Лавър“, най-известната и награждавана негова книга, но също и при следващите – „Авиатор“ или „Чагин“. Писателят демонстрира връзката между науката и литературата и дава информация как научните изследвания (например работата

му върху „Слово за похода на Игор“) се превръщат в източник на художествена образност и философски размисъл. Така намира възможност и да поясни спецификата на „Лавър“, при който избира „неисторическия роман“ като жанров формат и това като следствие му позволява да надхвърли хронологията. Позоваването на професионалния научен опит е постоянно в интервютата на Водолазкин: в едни случаи той демонстрира експертност, в други просветителски пояснява, напомня, ориентира читателите си в полето на старата руска литература и в темите за Средновековието, предоставяйки „ключове“ за тълкуване на своите текстове. Водолазкин в пряко адресиране към читателите вдъхновява препрочитането на класически произведения през призмата на собствения писателски опит, например обръщайки се във връзка с „Лавър“ към агиографската традиция. Писателят има своето обяснение за взаимовръзката на науката и литературата, което изказва така: „Царственото положение на филолога има, независимо от своята висота, много ограничения – както върховната власт въобще. Главното от тези ограничения е необходимостта да се познае светът в рационалистично русло, докато с течение на времето все повече чувстваш, че рационалното обяснява не целия свят, а само някаква негова част“ (Водолазкин 2018).

Житейският шанс да се разговаря с писателя, първоизточник на текста, който може да стане в бъдеще част от класиката, предизвиква интервюиращите да въвеждат темата за автобиографичните събития и герои в романите. Интервютата с Водолазкин не правят изключение, но той се опитва да подчертава неавтобиографичния характер на героите, за да избегне наивна биографична интерпретация на повърхностни прилики. Но затова пък не отказва споменаване на детайли от семейната история и дори бит, приближавайки се максимално до съвременния читател и подчертавайки, че споделят едно време, макар всеки да има право на своите оценки. Той акцентира неизменно върху етичния компонент – човешката отговорност за света, ценността на личната история. Обичайният за литературното интервю въпрос „Как пишете?“, задаван по различен начин в интервютата, които избрахме за анализа, получава откриващи доста страни от творческия процес отговори – от научното предизвикателство до вдъхновението, от интелектуалното удоволствие до чувството за отговорност пред младите и пред историята.

Водолазкин обосновава правото на литературата да бъде аполитична, защитава ценността на традицията и формулира критерии за качество на текста – дълбочина, „красотата на истината“, а не сензационност. Интервютата му се отличават с интелектуална откритост и той е готов да обсъжда сложни теми, без да ги съобразява задължително с

популярността на формата и платформата. Проявява ирония и самоирония, като това премахва патоса на „великия писател“ и прави разговора оживен, аргументацията му е ясна и всяко твърдение е подкрепено с примери от текстове или литературна история.

Интервютата на Водолазкин са мост между науката и художествената литература, те демонстрират как литературоведските познания и методи се превръщат в основа на романовата поетика, а след това, коментирани от самия автор, стават опора за читателското разбиране. Заедно с това тези метатекстове могат както да служат като инструмент за обучение на читателите и да ги учат да виждат не само сюжета, но и многопластовите значения в текста, така и да утвърждават ценността на етичната дълбочина и традицията в ерата на медийната непосредственост. По този начин разговорите му с журналисти не само допълват книгите му – те разширяват полето на литературния дискурс, предлагайки алтернатива на повърхностното възприятие на съвременната проза.

В диалозите си с журналисти Евгений Водолазкин последователно обосновава правото на литературата да бъде дистанцирана, подчертавайки, че неговите герои живеят извън острите противопоставяния на времето. Той защитава ценността на традицията, като извежда старорускатa литература като източник на форми и значения, и формулира критерии за качество на текста – дълбочина, а не уместност, „красотата на истината“, а не злободневност. В този контекст писателят твърди, че историята не е циклична и нейните последици не могат да бъдат сведени до механични причинно-следствени връзки, което противодейства на опростените исторически алегории. Така диалозите му с журналисти не само допълват книгите, но и разширяват полето на литературните дискусии, предотвратявайки едновременно с това съвременната склонност към повърхностно възприемане на литературата, търсене на сензация или причисляване на писателя към позиция, идея, кауза.

Интервютата на Водолазкин се отличават с интелектуална откритост, с ясна аргументация, при която всяко твърдение е подкрепено с примери от текстове или литературна история. В отговорите си за романа „Бризбън“ например той свързва музикалната композиция на произведението с литературната форма, демонстрирайки как изкуството влияе върху прозата му. По този начин интервютата на Водолазкин се превръщат в мост между науката и художествената литература. Често, особено през 2025 г., тема на разговорите се оказва и екранизирането на творбите му, връзките със създателите на филма по романа „Авиатор“ и самата специфика на различните изкуства, имащи свои правила, пътища за създаване и начини на въздействие.

Непосредственият контакт с писателя, по-специално в аудио- и видеоформатите, създава ясна представа за академичния стил на изказване, носещ характеристиките на научната традиция и среда, а съдържанието е насочено към фундаментални въпроси за същността на времето, историята и езика. Водолазкин демонстрира сдържано самопрезентиране – акцентът е поставен върху текста и неговата поетика, а не върху личността на автора. В този контекст особено важна е употребата на интертекстуални препратки, чрез които писателят вписва своите творби в широкото поле на литературната и културната памет. Заедно с това биографичното все пак намира израз във връзка с научния и литературния опит на писателя в Академията на науките, като най-често споменаваното име е това на Дмитрий Лихачов. Доайенът на *Пушкинския дом*, както е известен Институтът за руска литература в Санкт-Петербург, Лихачов е бил важен през годините и в професионалния, и в личния живот на Водолазкин, на неговия кръг и семейство, а запомнените негови разкази за миналото оставят следа в романите и есеистиката на съвременния писател. Другият важен знак на лична свързаност и принадлежност, който също присъства в интервютата на Водолазкин, е самият Петербург – той е място на семейната и държавната история, той е символ на памет и отговорност и заедно с това – художествено пространство в ред текстове на руския писател.

Форматите, в които се появяват интервютата, също подчертават този интелектуален модел. Сред тях са печатни публикации в авторитетни литературни и популярни списания, речи на културни фестивали, достъпни във видеозаписи, както и разговори с филолози и критици, които се вписват в академичния дискурс. Тези форми на публично присъствие укрепват образа му на писател интелектуалец, който се стреми да води задълбочен диалог с културната общност. Особеностите на дигиталното му присъствие допълват тази картина. Водолазкин проявява умерена активност в социалните медии, като предпочита по-дълги текстове пред кратки публикации. Той използва дигиталните платформи основно за представяне на новите си книги, за разговор с читатели, а не за полемика и демонстрация на възгледи и позиции. Така се затвърждава впечатлението за автор, който поставя в центъра на публичното си присъствие литературното съдържание и неговата стойност, а не личната популярност.

На свой ред интервютата на Марина Степнова разкриват творческия ѝ метод и поетика в детайли, фокусирани са върху всяка следваща нейна книга, но също – в зависимост от медийния формат – върху подробности от личния ѝ свят и опит, които са намерили отражение в ней-

ните творби. По отношение на поетиката в интервютата си Степнова коментира метафоричното качество на прозата си, което варира от оскъдно до богато според диктата на самия текст. Работата ѝ с наративната перспектива е особено показателна – полифония и субективност на възприятието, както например различните образи на Лазар Линдт в „Жените на Лазар“. Значението на езиковата прецизност е друг ключов акцент: писателката говори за „езиково ухо“ като вродена черта и стремеж към „перфектния звук“.

В своите интервюта Степнова разсъждава върху стойността на съвременната литература, отбелязвайки, че „истинската цена ще стане ясна след седемдесет години“. Тя коментира жанра на романа като форма, която читателят очаква да го увлече в история, „която не може да остави“. Писателката е критична към системата за награждаване и механизмите за признание, подчертавайки нуждата от хора, които да насочват вниманието към нови автори, а не само към вече утвърдени имена. Позицията на Степнова по въпросите на критиката и възприятието на читателя е категорична: читателят има право да не харесва книгите ѝ. Тя настоява за разграничаване между обсъждането на текста и атакуването на автора и подчертава независимостта на писателя. В този контекст Степнова споменава и опита си като преводач, отбелязвайки значението на този опит върху нейната проза и ролята на превода като средство за потапяне в чужда художествена система.

В интервютата си Степнова коментира работата на писателите, които са в началото на своя път, формулира ценността на ментора и приоритета на похвалите за начинаещите, тъй като критиката може да се приема само с увереност. Степнова подчертава, че писането е занаят, който може да се научи, но геният изисква талант и воля. Така интервютата ѝ придобиват и практическа функция – своеобразно ръководство за млади автори, като тези в Литературния институт, които тя съветва „…да пишат книги, без да мислят за това дали ще ги публикуват, или не, дали ще ги наградят, или освиркат. Така обикновено се и пишат истинските книги“ (Ермакова).

Интервютата на Марина Степнова разкриват в детайли нейния творчески метод, поетика и позиция в съвременния литературен процес. Писателката често подчертава, че всяка нова книга започва с въпрос, който я засяга лично, това е нейният „принцип на въпроса“. Подготовката за писането е продължителна и систематична: години работа с архиви, създаване на хронологични досиета, внимателно събиране на материал. В позицията си на принципен автор Степнова заявява липсата на автобиографично писане и приоритета на художествената литера-

тура, но заедно с това споделя факти от семейната си история, пояснявайки значението и присъствието на образи на лекари в романите си.

Дигиталното присъствие на Степнова е активно и разнообразно. Тя използва Instagram, видеоразговори в литературни YouTube канали и излъчвания на живо, за да поддържа близост с читателите. Разговорният стил, откровеността и самоиронията правят тези диалози особено достъпни и ангажиращи, а използването на мемета и визуални формати допринася за популяризирането на книгите ѝ.

Обобщавайки тези наблюдения, ще отбележим, че анализът потвърждава виждането за интервютата със съвременни писатели като ключов инструмент за литературна комуникация, чийто формат обаче се променя значително под влиянието на дигиталните медии. Както се заявява в едно изследване върху феномена на авторефлексията, „…отношението към този опит може да се изрази с триадата: влияние, оттласкване, взаимно обогатяване“ (Голубков 2023: 76). Тази формула е особено полезна при анализа на писателските интервюта, защото показва как авторите не само възприемат чуждия естетически опит, но и го преработват творчески – понякога чрез отхвърляне, понякога чрез диалогично обогатяване. Водолазкин поддържа традиционния модел на интелектуален писател, акцентирайки върху съдържанието, традициите и филологическото размишление. Степнова изгражда емоционално достъпен модел, близост до читателя и активно използване на медийни инструменти.

В заключение – писателските интервюта са важен паралитературен жанр, който забележимо може да повлияе на критическата и читателската рецепция и по този начин – на литературния процес като цяло. Те са инструмент за изграждане на авторовия образ, понякога – академично висок, друг път – социално ангажиран, дистанциран или споделящ. Интервютата служат като рамка за интерпретацията на едно творчество, привнасяйки както ползите, а именно създаване на доминиращи подходи, така и ограниченията на рамката – с налагането на очертания, които оставят извън вниманието части от текстовото и идейното поле. В медийното общество интервютата увеличават видимостта на автора, влияят върху читателите, но и върху издателите, могат да допринесат за позиционирането на автора в публичното пространство и дори да окажат въздействие върху изграждането на литературните йерархии.

Успешната адаптация към медийната среда изисква писателят да е наясно със своята комуникативна роля, да балансира личното и професионалното и да бъде гъвкав при избора на формати. Интервютата със съвременни руски писатели не са просто рекламен инструмент, а

важен елемент от литературния процес, влияещ върху неговата динамика, възприятие и развитие. Те насърчават диалога между автора, читателя и обществото, документират еволюцията на литературата и отварят нови хоризонти за анализ и интерпретация.

Литература

Водолазкин 2018: Водолазкин, Е. Вопросы на ответы. [Vodolazkin, E. Voprosy na otvety.] // *Знамя*, 2018, 7 < https://znamlit.ru/publication.php?id=6980> (9.01.2026).

Голубков 2023: Голубков, С. Феномен творческой авторефлексии и проблема создания биографии писателя. [Golubkov, S. Fenomen tvorcheskoj avtorefleksii i problema sozdaniya biografii pisatelya.] // *Семиотические исследования*, 3.4, Самара: Издателство на Самарския университет (Самарский национальный исследовательский университет имени академика С. П. Королёва), 2023, 72 – 80.

Ермакова: Ермакова, А. Читатель ничем и никому не обязан: интервью с Мариной Степновой. [Ermakova, A. Chitatel' nichem i nikomu ne obyazan: interv'yu s Marinoj Stepnovoj.] – <https://litinstitut.ru/content/chitatel-nichem-i-nikomu-ne-obyazan-intervyu-s-marinoy-stepnovoy> (9.01.2026).

Рязанцев 2025: Рязанцев, А. Литературная репутация в современном литературном поле: взгляд критиков. [Ryazantsev, A. Literaturnaya reputatsiya v sovremennom literaturnom pole: vzglyad kritikov.] // *Интеракция. Интервью. Интерпретация*. Т. 17, № 3. Москва: Федеральный научно-исследовательский социологический центр РАН, 2025, 55 – 78.

Селютина 2023: Селютина, Е. К вопросу о стратегиях самопрезентации автора в современном литературном процессе. [Selyutina, E. K voprosu o strategiyah samoprezentatsii avtora v sovremennom literaturnom protsesse.] // *Вестник Ивановского государственного университета*. Серия: Гуманитарные науки, 1. Иваново: ФГБОУ ВО «Ивановский государственный университет», 2023, 22 – 30.

Серафимова 2022: Серафимова, М. Авторът за себе си. Литературни автопортрети. [Serafimova, M. Avtorat za sebe si. Literaturni avtoportreti.] // *Чуждоезиково обучение*, 49.6. София: Аз-буки, 2022, 596 – 608.

Степнова 2018: Степнова, М. Марина Степнова о современной литературе. [Stepnova, M. Marina Stepnova o sovremennoj literature.] // *Прямая речь: 2018* <https://www.youtube.com/watch?v=237Q5buyk6g> (9.01.2026)

Степнова 2021: Степнова, М. Марина Степнова: как полюбить классику и сколько живут книги. [Stepnova, M. Marina Stepnova: kak polyubit' klassiku i skol'ko zhivut knigi.] // *Книжный чел #68* <https://www.youtube.com/watch?v=fiW9yE5LopI> (9.01.2026).

Тугушева 2018: Тугушева, Э., Федорчукова, Л., Филатова, Н. Интервью с писателем как источник метапоэтических данных. [Tugusheva, E., Fedorchukova, L., Filatova, N. Interv'yu s pisatelem kak istochnik metapoeticheskih dannyh.] // *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2018, 10-1 (88). <https://www.gramota.net/article/phil20181413/fulltext> (9.01.2026).